

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Харківський національний університет внутрішніх справ

Кафедра педагогіки та психології, факультет № 3

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

«ПАТОПСИХОЛОГІЯ»

вибіркова компонента

освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

053 Психологія (психолог ювенальної превенції)

м. Харків 2024 рік

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 14.08.2024 № 8

СХВАЛЕНО

Вченою радою ННІ № 3
Протокол від 09.08.2024 № 8

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін ХНУВС
Протокол від 13.08.2024 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри педагогіки та психології (Протокол від 08.07.2024 № 13)

Розробник:

викладач кафедри психології, соціології та педагогіки, ННІ № 3, **Олександра РЯЗАНОВА.**

Рецензент:

Доцент кафедри психології, соціології та педагогіки ННІ № 3 ХНУВС,
кандидат психологічних наук, доцент – Ляска О.П

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 4,0 Загальна кількість годин – 120 Кількість тем – 8	05 «Соціальні та поведінкові науки» 053 «Психологія» Бакалавр Психологопедагогічної превенції	Навчальний курс 3 Семестр 5 Види контролю: залік
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
денна форма навчання		заочна форма навчання (не передбачено)
Лекції – 30; Семінарські заняття – 0; Практичні заняття – 30; Лабораторні заняття – 0 Самостійна робота – 60; Індивідуальні завдання: реферат – 1.		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни «Патопсихологія»:

загальноосвітня (навчальна) – засвоєння здобувачами основних категорій, принципів та методів патопсихології. Формування наукового світогляду щодо чіткого розуміння основних критеріїв норми та патології; системних уявлень про порушення психічних пізнавальних процесів; емоційно-вольової сфери та свідомості особистості; патопсихологічну симптоматику окремих екзогенних та ендогенних психічних розладів (психогенії, шизофренія, епілепсія, біполярний афективний розлад та ін.);

виховна – формувати ціннісні орієнтири відповідно до ідеалів гуманізму, толерантного ставлення до людей з відхиленнями психічного розвитку, любові до обраної професії, сприяти вихованню у майбутніх психологів високої культури людських відносин та професійно важливих та особистісних якостей;

розвивальна – виробити навички проведення патопсихологічного дослідження, правильного трактування та співвіднесення отриманих даних.

Завдання вивчення дисципліни «Патопсихологія»:

- формування наукового світогляду щодо чіткого розуміння основних критеріїв норми та патології;
- вивчення порушень психічних пізнавальних процесів; емоційно-вольової сфери та свідомості особистості;
- набуття знань про патопсихологічну симптоматику окремих екзогенних та ендогенних психічних розладів (психогенії, шизофренія, епілепсія, біполярний афективний розлад та ін.);
- підготовка здобувачів вищої освіти до практичної психологічної

діяльності.

Міждисциплінарні зв'язки: «Загальна психологія», «Вікова психологія», «Клінічна психологія», «Психологія девіантної поведінки», «Психофізіологія».

Очікувані результати навчання: у результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- основні поняття та категорії навчальної дисципліни;
- порядок проведення патопсихологічного дослідження;
- основні психічні функції та стани, їх взаємозв'язок та особливості при різних психічних захворюваннях;
- патопсихологічні механізми психосоматичних розладів;

вміти:

- розкривати суть основних понять та теоретичних положень, що вивчаються;
- орієнтуватися в різних видах психічного дизонтогенезу та вирізняти різні психічні розлади;
- добирати діагностичні методики та здійснювати патопсихологічне дослідження, інтерпретувати отримані результати та оформлювати патопсихологічне заключення;
- здійснювати інформаційний пошук на основі роботи з літературними джерелами з патопсихології та психіатрії;
- вміти аналізувати теоретичний матеріал і здійснювати його узагальнення, формулювати висновки.

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни:		
Інтегральна компетентність		Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК1	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
	ЗК4	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями
	ЗК5.	Здатність бути критичним і самокритичним.
	ЗК6	Здатність приймати обґрунтовані рішення
	ЗК7.	Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
Спеціальні компетентності (СК)	СК1.	Здатність оперувати категорійно-понятійним апаратом психології.
	СК2	Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ
	СК3	Здатність до розуміння природи поведінки,

		діяльності та вчинків
	СК4.	Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.
	СК8	Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову, в тому числі особам, які отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни)
	СК9.	Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну діяльність відповідно до запиту.
	СК11	Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.
	СК12.	Здатність адаптуватися до нових ситуацій та здатність до професійної мобільності. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Теоретичні та методологічні засади патопсихології

Патопсихологія як галузь медичної психології. Теоретичне та прикладне значення патопсихології як наукової галузі. Предмет, об'єкт, мета та завдання патопсихології. Співвідношення предметів дослідження у патопсихології, психіатрії, психопатології, нейропсихології, спеціальній психології, психології здоров'я, загальній психології, психодіагностиці.

Основні напрямки розвитку патопсихології у працях провідних дослідників. Дослідження психіки в школі Е. Крепеліна, П. Жане. Зародження патопсихології в Росії (кінець XIX – початок XX ст.), внесок В. М. Бехтерева у розвиток патопсихології як наукової галузі. Формування основних вимог до патопсихологічних методик. Патопсихологічні дослідження в межах наукових шкіл О. Р. Лурія, В. М. Мясіщева, Б. В. Зейгарнік.

Методологічний базис патопсихології. Принципи патопсихології. Методи патопсихологічного дослідження (описове спостереження, клінічна бесіда, патопсихологічний експеримент).

Порядок проведення експериментально-психологічного дослідження. Різновиди патопсихологічних досліджень. Кількісний та якісний аналіз одержаних результатів. Вимоги до проведення та узагальнення результатів патопсихологічного дослідження. Структура написання патопсихологічного заключення.

Проблема норми та патології. Чинники, що обумовлюють наявність патології. Соціальне, медичне та психологічне здоров'я. Критерії здоров'я. Ненормативний розвиток. Психічний дизонтогенез та його критерії. Різновиди дизонтогенезу: недорозвинений дизонтогенез, порушений дизонтогенез, дефіцитарний дизонтогенез, спотворений дизонтогенез, дисгармонійний

дизонтогенез. Поняття психічного розладу. Симптоми та синдроми психічного розладу, їх класифікація. Варіанти завершення психічного розладу: видужання, повна ремісія, часткова ремісія, перехід у хронічну форму, зміни особистості, смерть.

Патопсихологічні реєстр-синдроми. Шизофренічний, афективно-ендогенний, олігофренічний, екзогенно-органічний, ендогенно-органічний, особистісно-аномальний, психогенно-психотичний, психогенно-невротичний патопсихологічні реєстр-синдроми.

Характеристика шизофренічного, психопатичного (особистісно-аномального), органічного (екзо- та ендогенного), олігофренічного симптомокомплексів

Тема 2. Розлади психічних пізнавальних процесів особистості.

Розлади відчуттів, сприймань та уявлень. Сенсорна деривація. Кількісні (гіперестезія, гіпопатія (гіпестезія), анестезія) та якісні (сенестопатії, парестезії) порушення чутливості. Агнозії та їх класифікація: зорові (предметна, лицева (прозопагнозія), оптико-просторова, буквенна, кольорова, симультанна); слухові (чиста мовленнєво-слухова агнозія, сенсорна та моторна амузія); шкірно-кінестетичні (аутотопагнозія, анозогнозія). Поняття про псевдоагнозії. Ілюзії та їх різновиди: афективні, інтерпретативні, парейдолічні. Галюцинації: істинні та псевдогалюцинації. Види галюцинацій: зорові, слухові (імперативні та коментуючі), смакові, нюхові та тактильні; вісцеральні та вісцероскопічні; гіпногічні та гіпнопомпичні. Галюцинування. галюциноз. Психосенсорні розлади: макропсія, мікропсія, метаморфопсія, аутометаморфопсія. Дерезалізація та деперсоналізація.

Увага та її порушення. Порушення уваги за Д. Менделевичем: порушення стійкості уваги (неуважність); гіперметаморфоз уваги; звуження об'єму уваги; виснажувальність уваги; інертність уваги.

Патологія пам'яті. Чинники, що впливають на ефективність пам'яті. Персеверація та ремінісценція. Основні напрями досліджень патології пам'яті: клінічний, психофізіологічний та нейропсихологічний, психологічний. Кількісні порушення пам'яті: гіпермнезія, гіпомнезія, амнезія (фіксаційна, репродуктивна, прогресуюча, ретардована, ретроградна, антероградна, антероретроградна, лакунарна, захисна). Якісні порушення пам'яті (парамнезії): псевдоремінісценції (ілюзії пам'яті за С. Корсаковим), конфабуляції (галюцинації пам'яті за С. Корсаковим), криптомнезії (істинні та псевдокриптомнезії), ехомнезії, Корсаківський синдром. Псевдоамнезії.

Мислення як психічний пізнавальний процес та його порушення. Порушення операційної сторони мислення: зниження рівня узагальнення та викривлення процесу узагальнення. Кількісні порушення мислення або порушення динаміки: порушення темпу (прискорення мислення, сповільнення, шперунг), порушення рухливості (деталізація, інертність, лабільність). Якісні порушення мислення або порушення особистісного компоненту: порушення цілеспрямованості (різноплановість, резонерство, витіюватість, зісковзування думок), порушення продукції (нав'язливе мислення, надцінні ідеї, маячення).

Основні маячні синдроми: параноїдний, паранойяльний (параноїчний), парафренний, галюцинаторно-параноїдний.

Тема 3. Розлади емоційно-вольової сфери та свідомості особистості

Порушення емоційно-вольової сфери. Загальна психологічна характеристика емоцій. Параметри порушення емоцій: полярність, рівень вираженості розладу, особливості структури синдрому. Атипові прояви афективних розладів. Емоційне реагування у осіб із межовими індивідуально-психологічними особливостями: лабільність, поліморфізм та коморбідність емоцій. Емоційні розлади неврастенічного, дисоційованого та тривожно-фобічного кола. Загальна характеристика волі. Умови здійснення волевиявлення особистості. Розлади волі та їх характеристика: незрілість та недорозвинутість волі; послаблення та відсутність вольової активності; надмірна вольова активність; перекручування вольової активності.

Розлади потягів. Перверзії. Парабулії. Клінічні форми протікання парабулій: нав'язливі (обсесивні потяги), компульсивні потяги, імпульсивні потяги. Основні розлади потягів: послаблення та посилення харчового потягу; послаблення та посилення статевих потягів; перекручення потягів; імпульсивні потяги та дії; розлади психомоторики; розлади цілеспрямованих дій. Перверзії: об'єктивні перверзії (нарцисизм, ексгібіціонізм, візіолізм, фетишизм, зоофілія, некрофілія); вікові перверзії (педофілія, еребофілія, геронтофілія); порушення психосексуальної орієнтації за статтю об'єкта (гомосексуалізм, лезбійство, бісексуальність); статево-рольові перверзії (садизм, мазохізм, кровозмішення). Судово-психіатрична оцінка розладів потягів.

Порушення цілеспрямованості діяльності та рухового акту. Рухові порушення пов'язані із вольовими розладами: депресивний

ступор (ендогенний та психогенний), кататонія (кататонічний ступор та кататонічне збудження); гіпер- та гіпокінезія. Розлади рухового акту – апраксії. Вольові тренування нервових процесів як основа оптимізації психічної діяльності.

Порушення свідомості. Формальні ознаки самосвідомості за К. Ясперсом. Критерії затьмарення свідомості. Непродуктивні порушення свідомості (виключення свідомості), їх характеристика: оглушення, сопор, кома. Продуктивні порушення свідомості (помутніння свідомості), їх характеристика: делірій, онейроїд, аменція, сутінковий розлад свідомості (амбулаторний автоматизм: фуга, транс, сомнамбулізм). Основні розлади самосвідомості: псевдодеменція, деперсоналізація.

Тема 4. Патопсихологічна семіотика психогенних розладів.

Психогенні розлади: загальна характеристика.. Чинники виникнення та різновиди психогенних розладів: психотравмуючі чинники, психосоматичні розлади, групові психози.

Основні типи неврозів, їх систематика. Неврози та неврозоподібні стани: спільне та відмінне. Причини та приводи розвитку неврозів. Психогенія, психічна травма. Основні різновиди неврозів: неврастенія, невроз нав'язливих

станів, істеричний невроз. Основні симптоми неврозу: дратівливість, гарячковість, ослаблення гальмівних процесів, розлад сну, вегетативні порушення. Синдроми неврозу: тривожно-фобічні розлади, панічні розлади, обсесивно-компульсивні розлади, дисоціативні розлади, соматоформні розлади.

Неврастенія як прояв внутрішньоособистісного конфлікту. Ознаки та симптоми неврастенії. Істеричний невроз та його основні прояви. Істеричний напад. Соціальна обумовленість проявів істеричного неврозу. Невроз нав'язливих станів: фобічна та обсесивно-компульсивна форми. Основні ознаки неврозу нав'язливих станів: сталість, повторюваність, суб'єктивна неможливість позбавитися від них при критичному ставленні хворого. Генералізація фобій. Реактивний психоз та його продуктивна психопатологічна симптоматика. Різновиди реактивних психозів: афективно-шоківі реакції, істеричні реактивні розлади, психогенні психотичні розлади.

Психогенні афективно-шоківі реакції та їх типи. Гіперкінетичні реакції. Гіпокінетичні реакції. Ступор, псевдодеменція, пуерилізм, синдром «зничавіння», тюремні психози.

Особливості патопсихологічної діагностики хворих із межевими психічними розладами.

Тема 5. Патопсихологічна семіотика шизофренії.

Загальна характеристика шизофренії як психічного розладу. Позитивні та негативні симптоми шизофренії. Симптоми першого рангу за Куртом Шнайдером. Варіанти протікання шизофренії, прогноз при даному захворюванні.

Характеристика основних форм шизофренії. Характеристика параноїдної шизофренії. Характеристика простої шизофренії. Характеристика гебефренної шизофренії. Характеристика кататонічної шизофренії.

Особливості шизофренії у дітей раннього віку, характеристика підліткової шизофренії.

Особливості патопсихологічної діагностики хворих на шизофренію. Діагностичні критерії порушення мислення, емоційно-вольової, особистісної та мотиваційної сфер у хворих на шизофренію. Методи діагностики психічних пізнавальних процесів, емоційно-волової сфери та особистості при шизофренії.

Тема 6. Патопсихологічна семіотика епілепсії.

Клінічні прояви захворювання. Великий та малий судорожні припадки, абсанс. Епілептичні еквіваленти: дисфорія, афективні реакції, сутінковий розлад свідомості. Хронічні зміни психічної діяльності при епілепсії.

Особливості протікання епілепсії у дітей та підлітків.

Особливості патопсихологічної діагностики хворих на епілепсію. Діагностичні критерії порушення мислення, емоційно-вольової, особистісної та мотиваційної сфер у осіб, які страждають на епілепсію. Патопсихологічна діагностика. Диференційна характеристика істинної та посттравматичної епілепсії.

Тема 7. Патопсихологічна семіотика біполярного афективного розладу (БАР).

Патопсихологічна характеристика біполярного афективного розладу. Загальна характеристика психічного розладу. Маніакальна фаза БАР: гіпоманіакал, виражений маніакальний стан, найбільш виражений маніакал. Депресивна фаза БАР.

Особливості протікання БАР у підлітків. Характеристика маніакальної фази афективного біполярного розладу у підлітків, делінквентний еквівалент гіпоманіакального стану. Характеристика депресивної фази: делінквентний еквівалент депресивного стану, похондричний та астенопатичний еквіваленти.

Методи патопсихологічної діагностики хворих з БАР. Діагностичні критерії при порушеннях психічних пізнавальних процесів, емоційно-вольової сфери та особистісних особливостей афективному біполярному розладі.

Тема 8. Патопсихологічний розвиток як фактор девіантної поведінки.

Поняття девіантної поведінки, її типи.

Способи взаємодії індивіда з реальністю. Способи взаємодії індивіда з реальністю: пристосування, боротьба (протидія), хворобливе протистояння, втеча від реальності, ігнорування; їх значення.

Типи девіантної поведінки, їх характеристика. Характеристика делінквентної, адиктивної поведінки, патохарактерологічний тип девіантної поведінки, психопатологічний тип девіантної поведінки. Девіації, обумовлені гіперздібностями.

Форми вияву девіантної поведінки. Агресія та аутоагресія. Зловживання психоактивними речовинами. Порушення харчової поведінки. Надцінні психологічні та психопатологічні захоплення. Характерологічні та патохарактерологічні реакції. Комунікативні девіації: основні форми. Аморальна поведінка. Неестетична поведінка.

Діагностичні показники окремих видів девіантної поведінки. Діагностичні показники нервової булімії. Ознаки надцінних психологічних захоплень. Ознаки переходу комп'ютерних ігор у залежну поведінку. Поведінкові характеристики інтернет-залежності. Ознаки культової залежності особистості. Негативні явища при прийомі алкоголю. Клінічні прояви наркоманій. Методи допомоги неповнолітнім з девіантною поведінкою.

4. Структура навчальної дисципліни

4.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни темами (денна форма навчання)

4.1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни темами (заочна форма навчання)

Не передбачено

4.1.3. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Перелік питань до тем навчальної дисципліни		Література:
Тема № 1. Теоретичні та методологічні засади патопсихології		
<u>Дайте відповіді на питання:</u> 1. Назвіть об'єкт, предмет та завдання патопсихології як науки? Визначте різницю між патопсихологією та психопатологією? 2. Яке місце та значення належить патопсихології в системі медичних та психологічних знань? 3. Дайте характеристику експериментальних методик, що застосовуються в патопсихології? 4. Визначте принципи побудови патопсихологічного дослідження і назвіть його складові? 5. Дайте визначення поняттям «норма» і «патологія»? 6. Назвіть патопсихологічні реєстр - синдроми. Надайте їхні ознаки та критерії оцінки		Основна: 1, 3, 7, 8 Допоміжна: 18 Інформаційні ресурси в Інтернеті: 1, 2, 3, 4
Тема 2. Розлади психічних пізнавальних процесів особистості.		
<u>Дайте відповіді на питання:</u> 1. Дайте повну класифікацію галюцинацій та визначте критерії їх відмінності? 2. Прокоментуйте переживання, характерні для хворих з проявами деперсоналізації? 3. Назвіть основні види (кількісні та якісні розлади) розладів пам'яті та дайте їх загальну характеристику? 4. Наведіть приклад закону Рібо та прокоментуйте психофізіологічний механізм цього феномена? 5. Визначте особливості порушень безпосередньої та опосередкованої форми пам'яті? 6. Назвіть основні причини порушень уваги та працездатності? 7. Проаналізуйте вплив порушень уваги на продуктивність навчальної діяльності (молодший шкільний вік)? 8. Наведіть класифікацію розладів мислення? 9. Проаналізуйте можливу динаміку та зв'язок між нав'язливими, адцінними ідеями та маячнею? 10. Дайте класифікацію змістової сторони маячні та поясніть природу її походження? 11. Систематизуйте методики діагностики різних форм порушення мислення за їх призначенням? 12. Поясніть в чому полягає діагностична цінність порушень мовлення?		Основна: 1, 2, 3, 4,5,6,7 Допоміжна: 10, 11, 12 Інформаційні ресурси в Інтернеті: 1, 2, 3, 4

Тема 3. Розлади емоційно-вольової сфери та свідомості особистості		
<p><u>Дайте відповіді на питання:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Назвіть основні симптоми розладу емоційного реагування? 2. Поясніть критерії визначення міри патологічності емоційного реагування? 3. Проаналізуйте вплив індивідуальних особливостей на характер порушення емоцій? 4. Визначте етіологію та патогенез розладів вольової сфери? 5. Назвіть основні ознаки порушень свідомості (за К. Ясперса)? 6. Поясніть принципову відмінність продуктивних форм порушень свідомості від непродуктивних? 7. Визначте форми порушень свідомості, що часто спричинені віковими особливостями? 8. Систематизуйте методики, призначені для діагностики порушень емоційно-вольової сфери? 		<p>Основна: 1, 3, 5, 6,7</p> <p>Допоміжна: 15,17,19</p> <p>Інформаційні ресурси в Інтернеті: 1, 2, 3, 4</p>
Тема № 4. Патопсихологічна семіотика психогенних розладів.		
<p><u>Дайте відповіді на питання:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначте психологічні механізми формування неврозу . 2. Розкрийте соматичні та вегетативні зміни при неврозах. 3. Назвіть і опишіть основні види неврозів . 4. Розкрийте психологічну сутність особистісних змін при неврозах. 5. Проаналізуйте вікові особливості перебігу неврозів. 6. Схарактеризуйте ПТСР. Визначте причини і шляхи профілактики. 7. Схарактеризуйте реактивні психози (тимчасові та конвертовані) як розлади психічної діяльності. 		<p>Основна: 1, 2, 3</p> <p>Допоміжна: 5, 6, 12</p> <p>Інформаційні ресурси в Інтернеті: 1,2,3,4</p>
Тема № 5. Патопсихологічна семіотика шизофренії.		
<p><u>Дайте відповіді на питання:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрийте проблему визначення етіології та постановки діагнозу шизофренія. 2. Назвіть основні форми шизофренії та визначте особливості їх протікання. 3. Складіть перелік клінічних проявів та симптомів шизофренії. 4. Визначте фактори, пов'язані з позитивним чи негативним прогнозом щодо динаміки захворювання. 5. Поясніть в чому полягають особливості патопсихологічного обстеження при шизофренії. 		<p>Основна: 1, 2, 3, 5,6</p> <p>Допоміжна: 16,17</p> <p>Інформаційні ресурси в Інтернеті: 1, 2, 3, 4</p>
Тема № 6. Патопсихологічна семіотика епілепсії.		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Визначте етіологію та динаміку розвитку епілепсії. 2. Назвіть основні прояви розладу особистості при епілепсії. 3. Проаналізуйте характер порушень психічних процесів при епілепсії. 4. Визначте особливості проведення патопсихологічного дослідження епілепсії. 		<p>Основна: 1, 2,3,4,5,8,9</p> <p>Допоміжна: 17,20</p> <p>Інформаційні ресурси в Інтернеті: 1, 2, 3, 4</p>

Тема № 7. Патопсихологічна семіотика біполярного афективного розладу (БАР).		
<p><u>Дайте відповідь на питання:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дайте характеристику фаз та інтермісій при біполярному розладі. 2. Здійсніть порівняльний аналіз клінічної картини при циклофренії (виражена форма біполярного розладу) та циклотимії (легка форма біполярного розладу). 3. Визначте особливості протікання депресивної фази. Назвіть візуальні ознаки тяжкої депресії. 4. Визначте зміни у пізнавальних психічних процесах хворих на біполярний розлад. 5. Поясніть часову перспективу хворих на біполярний розлад. Опишіть суїцидальну активність. 		<p>Основна: 1, 5,8,9</p> <p>Допоміжна: 13,15,18,20</p> <p>Інформаційні ресурси в Інтернеті: 1, 2, 3, 4</p>
Тема № 8. Патопсихологічний розвиток як фактор девіантної поведінки.		
<p><u>Дайте відповідь на питання:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опишіть способи взаємодії індивіда з реальністю. 2. В чому полягають основні причини появи девіантної поведінки особистості? 3. На основі чого оцінюють девіантну поведінку? 4. Визначте суть делінквентної поведінки. 5. Дайте визначення адиктивної поведінки, поясніть причини виникнення. 6. Сформулюйте особливості людей з адиктивними формами поведінки. 7. Визначте психологічні аспекти суїцидальної поведінки. 8. Різновидом якого типу девіантної поведінки є аутодеструктивна поведінка? 9. Психологічні аспекти формування залежної поведінки. 10. Як проявляються девіації, зумовлені гіперздібностями людини? 		<p>Основна: 1, 5,7</p> <p>Допоміжна: 10,18,19,21</p> <p>Інформаційні ресурси в Інтернеті: 1, 2, 3, 4</p>

5. Індивідуальні завдання

5.1.1. Теми рефератів

1. Історичний розвиток вітчизняної патопсихології.
2. Історія розвитку зарубіжної патопсихології.
3. Видатні постаті вітчизняної патопсихології.
4. Патопсихологічний експеримент як моделювання різних видів психічної діяльності.
5. Функціональні проби та тести у патопсихології.
6. Гіпомнезії та амнезії як кількісні порушення пам'яті.
7. Порушення уваги та проблеми, що через це виникають.
 - а. Значення гностичних почуттів у порушенні самосприймання.
8. Розлади пам'яті у клінічній практиці.
9. Психологічна допомога особам з ПТСР

10. Особливості кваліфікації службового підроблення.
11. Особливості проведення патопсихологічного дослідження шизофренії.
12. Психологічні діагностичні критерії, реабілітаційні заходи при різних формах шизофренії.
13. Суть порушень нейрорегуляторних механізмів при епілепсії.
14. Сучасні методи діагностики епілепсії.
15. Особливості протікання біполярного афективного розладу у підлітків.
16. Особливості використання методу бесіди у патопсихологічній діагностиці біполярного афективного розладу.
17. Дослідження аморальної поведінки особистості в сучасному суспільстві.
18. Соціально-психологічні особливості девіантної поведінки у підлітків.
19. Субкультура неповнолітніх та її вплив на формування девіантної поведінки.

5.1.2. Теми курсових робіт (не передбачено)

5.1.3. Теми наукових робіт (не передбачено)

6. Методи навчання

- конспектування лекцій та самостійне опрацювання лекційного матеріалу за власним конспектом лекцій;

- підготовка до семінарських та практичних занять;
- підготовка тематичних повідомлень, рефератів;
- участь у групових дискусіях;
- мозковий штурм;
- робота в діадах з анатомічними атласами.

Самостійна робота за кожною темою передбачає вивчення:

- наукової літератури за темою;
- аналіз різних видів психічних, функціональних і психофізіологічних станів людини.

Індивідуальна робота передбачає підготовку доповідей; виконання наукових робіт у вигляді рефератів.

7. Перелік питань для проведення підсумкового контролю (залік)

1. Патопсихологія галузь медичної психології.

2. Основні напрямки розвитку патопсихології у працях зарубіжних дослідників.
3. Розвиток вітчизняної патопсихології.
4. Зв'язок патопсихології з іншими науками.
5. Поняття психічного здоров'я та психічного розладу. Варіанти завершення психічних розладів.
6. Основні завдання та принципи патопсихологічного дослідження.
7. Методи патопсихологічного дослідження.
8. Характеристика патопсихологічного експерименту.
9. Особливості використання методу бесіди у патопсихологічній діагностиці.
10. Метод спостереження та особливості його застосування у патопсихології.
11. Особливості підбору методик у експериментальній патопсихології.
12. Характеристика етапів патопсихологічного дослідження.
13. Особливості написання заключення.
14. Критерії психічного здоров'я, їх характеристика.
15. Загальна характеристика психічного розладу.
16. Патопсихологічні реєстр-синдроми.
17. Ілюзії як ознаки патологічних станів.
18. Характеристика галюцинацій та псевдогалюцинацій.
19. Критерії розрізнення істинних та псевдогалюцинацій (за В. Баншиковим).
20. Психосенсорні розлади, їх характеристика.
21. порушення уваги при психічних розладах (класифікація порушень за Д. Менделевич).
22. Характеристика кількісних розладів пам'яті.
23. Характеристика якісних порушень пам'яті.
24. Характеристика порушень операційної сторони мислення.
25. Порушення темпу мислення, їх характеристика.
26. Характеристика порушень рухливості мислення.
27. Порушення цілеспрямованості мислення, їх характеристика.
28. Порушення продукції мислення.
29. Основні параметри порушення емоцій при психічних розладах.
30. Емоційне реагування особистості при розладах неврастенічного кола.
31. Емоційні розлади дисоційованого кола.
32. Характеристика емоційних розладів тривожно-фобічного кола.
33. Порушення вольової регуляції при психічних розладах.
34. Характеристика синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей.
35. Клінічні форми протікання парабулій.
36. Об'єктивні перверзії, їх характеристика.
37. Вікові перверзії.

38. Порушення психосексуальних орієнтацій за статтю об'єкта.
39. Статєво-рольові перверзії.
40. Рухові порушення при психічних розладах.
41. Кататонічні прояви, зв'язок кататонічних порушень із порушеннями вольової регуляції.
42. Ознаки порушення свідомості.
43. Непродуктивні порушення свідомості (виключення свідомості).
44. Продуктивні порушення свідомості (помутніння свідомості).
45. Делірій як одна із форм затьмарення свідомості.
46. Онейроїд як форма затьмарення свідомості.
47. Аменція, її характеристика.
48. Сутінковий розлад свідомості.
49. Амбулаторний автоматизм, його різновиди.
50. Характеристика порушень самосвідомості (деперсоналізації та дереалізації).
51. Чинники виникнення та різновиди психогенних розладів.
52. Основні типи неврозів, їх систематика.
53. Неврастенія як найбільш поширена форма неврозу.
54. Характеристика істеричного неврозу.
55. Невроз нав'язливих станів, патопсихологічна характеристика.
56. Розлади харчової поведінки при неврозах.
57. Психогенні афективно-шокові реакції та їх типи.
58. Патопсихологічна діагностика при межових розладах.
59. Шизофренія, загальна характеристика психічного розладу. Основні симптоми шизофренії.
60. Симптоми шизофренії першого рангу (за К. Шнайдером).
61. Порушення психічних процесів при шизофренії.
62. Клінічні форми шизофренії. Проста форма шизофренії.
63. Клінічні форми шизофренії. Кататонічна форма шизофренії.
64. Клінічні форми шизофренії. Гебефренна форма шизофренії.
65. Клінічні форми шизофренії. Параноїдна форма шизофренії.
66. Патопсихологічна семіотика шизофренії.
67. Проблема дитячої шизофренії.
68. Особливості протікання шизофренії у підлітковому та юнацькому віці.
69. Загальні ознаки шизофренії: емоційна тупість, своєрідність мислення, абулія.
70. Основні діагностичні критерії хворих на шизофренію.
71. Біполярний афективний розлад. Загальна характеристика.
72. Характеристика маніакальної фази БАР.
73. Характеристика депресивної фази БАР.
74. Особливості прихованої (лавіруваної) депресії.
75. Особливості БАР у підлітковому віці.

76. Діагностичні критерії депресивної фази БАР.
77. Епілепсія як ендогенно-органічне хронічне захворювання.
78. Епілепсія. Характеристика великого, малого судорожного припадку та абсансу.
79. Епілептичні еквіваленти.
80. Диференційна діагностика епілептичного та істеричного припадку.
81. Амбулаторні автоматизми при епілепсії (фуга, транс, сомнамбулізм).
82. Хронічні зміни психічної діяльності при епілепсії.
83. Характеристика епілептичної недоумкуватості.
84. Особливості епілепсії у дітей та підлітків.
85. Порушення поведінки у дітей та підлітків, які страждають на епілепсію.
86. Патопсихологічна семіотика епілепсії.
87. Зміни особистості у хворих на епілепсію.
88. Поняття девіантної поведінки, характеристика її типів.
89. Характеристика форм вияву девіантної поведінки.
90. Агресія та аутоагресія як крайні форми вияву девіантної поведінки.

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Контрольні заходи оцінювання результатів навчання включають в себе поточний та підсумковий контроль.

Засобами оцінювання результатів навчання можуть бути екзамени (комплексні екзамени); тести; наскрізні проєкти; командні проєкти; аналітичні звіти, реферати, есе; розрахункові та розрахунково-графічні роботи; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; завдання на лабораторному обладнанні, тренажерах, реальних об'єктах тощо; інші види індивідуальних та групових завдань.

Поточний контроль. До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час семінарських занять;
- якості виконання індивідуальної та самостійної роботи.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку набутих здобувачем вищої освіти (далі – здобувач) знань, умінь та інших компетентностей з навчальної дисципліни.

У ході поточного контролю проводиться систематичний вимір приросту знань, їх корекція. Результати поточного контролю заносяться викладачем до журналів обліку роботи академічної групи за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінки за самостійну та індивідуальну роботу виставляються в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою за національною системою

оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Результати цієї роботи враховуються під час виставлення підсумкових оцінок.

При розрахунку успішності здобувачів в Університеті враховуються такі види робіт: навчальні заняття (семінарські; самостійна та індивідуальна роботи (виконання домашніх завдань, ведення конспектів першоджерел та робочих зошитів, підготовка рефератів, публікацій, виступи на наукових конференціях, семінарах та інше); контрольні роботи (виконання тестів, контрольних робіт у формі, передбаченій в робочою програмою навчальної дисципліни). Вони оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Здобувач, який отримав оцінку «незадовільно» за навчальні заняття або самостійну роботу, зобов'язаний перекласти її.

Загальна кількість балів (оцінка), отримана здобувачем за семестр перед підсумковим контролем, розраховується як середньоарифметичне значення з оцінок за навчальні заняття та самостійну роботу, та для переводу до 100-бальної системи помножується на коефіцієнт **10**.

$$\begin{array}{l} \text{Загальна кількість} \\ \text{балів (перед} \\ \text{підсумковим} \\ \text{контролем)} \end{array} = \left(\begin{array}{l} \text{Результат} \\ \text{навчальних занять} \\ \text{за семестр} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Результат} \\ \text{самостійної} \\ \text{роботи за} \\ \text{семестр} \end{array} \right) / 2 \cdot 10$$

Підсумковий контроль.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах.

Для обліку результатів підсумкового контролю використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи академічної групи. Результати підсумкового контролю з дисциплін відображаються у відомостях обліку успішності, навчальних картках здобувачів, залікових книжках. ***Присутність здобувачів на проведенні підсумкового контролю (заліку, екзамену) обов'язкова.*** Якщо здобувач вищої освіти не з'явився на підсумковий контроль (залік, екзамен), то науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності відмітку «не з'явився».

Підсумковий контроль (екзамен, залік) оцінюється за національною шкалою. Для переводу результатів, набраних на підсумковому контролі, з національної системи оцінювання в 100-бальну вводиться коефіцієнт **10**, таким чином максимальна кількість балів на підсумковому контролі (екзамені, заліку), які використовуються при розрахунку успішності здобувачів, становить - **50**

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамені, заліку).

$$\begin{array}{l} \text{Підсумкові бали} \\ \text{навчальної дисципліни} \end{array} = \begin{array}{l} \text{Загальна кількість балів} \\ \text{(перед підсумковим} \\ \text{контролем)} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Кількість балів за} \\ \text{підсумковим} \\ \text{контролем} \end{array}$$

Здобувач вищої освіти, який під час складання підсумкового контролю (екзамен, залік) отримав незадовільну оцінку, складає його повторно. Повторне складання підсумкового екзамену чи заліку допускається не більше двох разів з кожної навчальної дисципліни: один раз – викладачеві, а другий – комісії, до складу якої входить керівник відповідної кафедри та 2-3 науково-педагогічних працівників.

Якщо дисципліна вивчається протягом двох і більше семестрів з семестровим контролем у формі екзамену чи заліку, то результат вивчення дисципліни в поточному семестрі визначається як середньоарифметичне значення балів, набраних у поточному та попередньому семестрах.

$$\begin{array}{l} \text{Підсумкові бали} \\ \text{навчальної} \\ \text{дисципліни} \end{array} = \begin{array}{l} \text{Підсумкові бали} \\ \text{за поточний} \\ \text{семестр} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Підсумкові бали} \\ \text{за попередній} \\ \text{семестр} \end{array} : 2$$

Критерії оцінювання результатів навчання		
Види робіт	Кількість балів за один вид робіт	Критерії оцінювання
Робота на лекційному занятті	1	Всі лекції з даного курсу мають проблемно-дискусійний характер, отже максимальну оцінку за роботу на лекції отримують здобувачі, які постійно включені у дискусію.
	0,5	Мінімальну оцінку отримують здобувачі, які не беруть участі у дискусії, втім демонструють уважність і не відволікаються від ходу лекції на сторонні справи.
	0	Здобувач не отримує оцінку, якщо не проявляє активності на занятті або виконав завдання з порушенням вимог академічної доброчесності.
Робота на семінарському занятті	3	Робота на семінарському занятті оцінюється, виходячи з того, чи проводив здобувач <u>самостійну роботу</u> для підготовки до цього заняття (опрацювання наукових та інших інформаційних джерел для підготовки повідомлень, групових проєктів тощо), з урахуванням якості виконаної роботи. Максимальну кількість балів здобувач отримує, якщо вільно оперує інформацією з декількох наукових та/або інформаційних джерел за відповідною темою навчального курсу та якісно презентує свої наукові/інформаційні здобутки у вигляді повідомлення, бере активну участь у дискусіях на занятті, розгорнуто і обґрунтовано відповідає на поточні запитання викладача, бере активну участь у виконанні ситуативних завдань та розв'язанні кейсів.
	2	Здобувач отримує середню кількість балів, якщо оперує інформацією з декількох інформаційних джерел за відповідною темою, під час заняття проявляє високу активність, бере участь у дискусіях, розгорнуто і обґрунтовано відповідає на запитання, бере участь у виконанні ситуативних завдань, розв'язанні проблемних ситуацій.

	1	Здобувач отримує мінімальну кількість балів, якщо не проявляє високої активності під час заняття, втім демонструє уважність і не відволікався від ходу заняття на сторонні справи.
	0	Здобувач не отримує бали, якщо не проявляє активності на занятті, не бере участь у передбачуваних змістом цього заняття видах робіт або виконав завдання з порушенням вимог академічної доброчесності.
Індивідуальне завдання: Підготовка проєкту щодо психологічного супроводу осіб в кризових ситуаціях	5	Індивідуальне завдання передбачає виконання здобувачем письмової роботи за обраною темою, яка має науковий характер і ґрунтується на аналізі інформації не менш ніж з трьох наукових джерел. <i>Максимальну кількість балів отримують здобувачі, які демонструють належний рівень знань і розуміння теми, знайомство із основними тенденціями, виявляють аналітичні здібності, здатність до самостійного, системного, логічного і послідовного мислення. Роботу оформлено відповідно до вимог.</i>
	3-4	Індивідуальне завдання виконано частково та потребувало доопрацювання. Окремим частинам викладу бракує аналітичного характеру.
	1-2	Виконано частково, доопрацювання не було здійснене, терміни порушені. Роботі суттєво бракує систематичного аналізу й логічного та послідовного викладу. Робота містить фактографічні неточності та/або необґрунтовані судження.
	0	Завдання не виконано або виконано з порушенням вимог академічної доброчесності
Екзаменаційне тестування	1-50	Кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал.

Вимоги до здобувачів стосовно засвоєння змісту навчальної дисципліни, а саме: кількість оцінок, яку він повинен отримати під час аудиторної роботи, самостійної або індивідуальної роботи:

Робота під час навчальних занять	Самостійна та індивідуальна робота	Підсумковий контроль
Отримати не менше 3 позитивних оцінок	Підготувати проєкт щодо психологічного супроводу осіб в кризових ситуаціях.	Отримати за підсумковий контроль не менше 30 балів

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
97 – 100	Відмінно («зараховано»)	A	„Відмінно” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
94 – 96			
90 – 93			

85 – 89	Добре («зараховано»)	В	„Дуже добре” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані , якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального , робота з двома - трьома незначними помилками.
80 – 84			
75 – 79	Задовільно («зараховано»)	С	„Добре” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані , якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками , робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками.
70 – 74		D	„Задовільно” – теоретичний зміст курсу освоєний не повністю , але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано , деякі з виконаних завдань, містять помилки , робота з трьома значними помилками.
65 – 69			
60 – 64	Незадовільно («не зараховано»)	E	„Достатньо” – теоретичний зміст курсу освоєний частково , деякі практичні навички роботи не сформовані , частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані , або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального , робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки.
40 – 59		FX	„Умовно незадовільно” – теоретичний зміст курсу освоєний частково , необхідні практичні навички роботи не сформовані , більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано , або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального ; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
21 – 40			
1–20		F	„Безумовно незадовільно” – теоретичний зміст курсу не освоєно , необхідні практичні навички роботи не сформовані , всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки , додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

10. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в інтернеті

Основна література

1. Ільїна Н.М. Клінічна психологія: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2021. 163 с.
2. Крюкова М. А. Патопсихологія: навч.- метод. посібник (для студентів факультету психології, політології та соціології НУ «ОЮА») / М. А. Крюкова, А. В. Курова. Одеса: Фенікс, 2019. 38 с.
3. Матейко Н. М. Патопсихологія. Неврологія: навчально-методичний комплекс. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2016. 160с.
4. Максимова Н.Ю. Основи дитячої патопсихології : навч. посібник для вузів / Н. Ю. Максимова, К. Л. Мілютіна, В. М. Піскун. Київ: Перун, 2019. 464

с.

5. Мельник А.П., Магдисюк Л.І., Дучимінська Т.І. Патопсихологія та спецпрактикум з клінічної психодіагностики. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. 152 с.
6. Ніконенко Ю.П. Клінічна психологія : монографія. Київ: ЦУЛ, 2019. 369с.
7. Оверчук В.А. Патопсихологія з основами психіатрії. Вінниця: Видавництво ФОП Кушнір Ю.В., 2019. 382 с.
8. Савенкова І. І. Патопсихологія: навчально-методичний посібник /за ред. І. І. Савенкової. Миколаїв: Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського, 2017. 160 с.
9. Спіріна І.Д. Медична психологія: підручник. /за заг. ред. І. Д. Спіріної. Дніпро : ЛІРА, 2022. 300 с.

Додаткова література

1. Гошовський Я., Гошовська Д. Психологія девіантної особистості: навч.-метод. посібник до практичних занять. Луцьк, ПП Іванюк, 2022. 106 с.
2. Грицюк І.М. Основи психосоматики: методичні матеріали для студентів спеціальності «Практична психологія» Луцьк: Вежа - Друк, 2016. 27с
3. Закалик Г.М., Терлецька Ю.М. Патопсихологія: понятійно-термінологічний словник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2016. 156 с.
4. Коробіцина М.Б. Психологічна діагностика психічних розладів та розладів поведінки у дорослих та відповідні реабілітаційні заходи. Одеса: «Астропринт», 2015. 82с.
5. Кротенко В.І. Психологічна діагностика інтелектуальних порушень. Комплекс методик. Київ: Аграр Медіа Груп, 2021. 198 с.
6. Мартинюк І. А. Патопсихологія. Практикум [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.]. Київ: Каравела, 2017. 184 с
7. Оверчук В.А. Патопсихологія: навч. посібник для підготовки до екзамену. Вінниця: Видавництво ФОП Кушнір Ю.В., 2019. 220 с.
8. Середа І. В. Основи психосоматики : навч.-метод. посібник для самостійної роботи студентів з курсу за змішаною формою навчання / І. В. Середа. Миколаїв: Видавець Румянцева Г. В., 2022. 156 с.
9. Синопис діагностичних критеріїв DSM-V та протоколів NICE для діагностики та лікування основних психічних розладів у дітей та підлітків. Львів: Видавництво УКУ, 2014.
10. Система ранньої діагностики відхилень в розвитку особистості: метод. посібник / за ред., Максимової Н. Ю. Львів: Видавець Вікторія Кундельська, 2021. 220 с.
11. Федосова Л. Клінічна психологія. Київ: Видавничий дім «Персонал», 2013. 248 с.
12. Флесснер К.А., П'ячентіні Дж. С. Клінічний посібник із психічних розладів у дітей та підлітків. Львів: Інститут психічного здоров'я УКУ, 2022.

Національна бібліотека імені В.І.Вернадського	www.nbuv.gov.ua
Новини української психіатрії	http://www.psychiatry.ua/ukr/
Психічне здоров'я для України	https://www.mh4u.in.ua
Публічна бібліотека імені Лесі Українки	https://lukl.kyiv.ua/